

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-พ.ศ 2544) จนถึงแผน ฯ ฉบับปัจจุบันฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-พ.ศ 2554) ที่ได้ันเชิญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยตลอดระยะเวลาการดำเนินงานตามแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่า มีประชาชนทั้งในระดับปัจเจก ชุมชน และองค์การในบางท้องถิ่นได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตอย่างเห็นผล สามารถดำรงชีพเลี้ยงครอบครัวได้อย่างมั่นคงแม้ในช่วงเวลาที่สังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤติทางเศรษฐกิจ (ชุมพล พูลศิริ อ่างใน เฉลิมศรี จอกทอง วาสนา ภาณุรักษ์ เมินรัตน์ นวบุศย์ สายยนต์ ชาวอุบล : 2550 หน้า 1) เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนบนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผลและมีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวควบคู่ไปกับเงื่อนไข 2 ประการ คือเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าประชาชนทั่วไปจะรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ส่วนใหญ่อาจยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ จากการให้ข้อมูลโดย นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เผยว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการวิจัยตามโครงการสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทำการสำรวจประชาชนทั่วประเทศที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปจำนวนทั้งสิ้น 7,549 ตัวอย่าง ผลการสำรวจพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รู้จักและเคยได้ยินคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” อยู่ในระดับเกินร้อยละ 90 โดยสิ่งที่ประชาชนรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ การรู้จักความพอดี และการใช้ชีวิตบนทางสายกลาง การนำเศรษฐกิจพอเพียง

ไปใช้ในชีวิตการทำงานได้ แต่ประเด็นที่ประชาชนยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงคือในเรื่องของการใช้ของฟุ่มเฟือยได้แต่ต้องรู้จักความพอดี และเรื่องการใช้ชีวิตบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงสามารถกู้เงินได้ดำเนินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้ จะเห็นว่า ประชาชนยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับน้อย โดยจะเข้าใจแต่เพียงว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอดี การเดินทางสายกลาง การไม่เป็นหนี้ และจะต้องไม่ใช้สิ่งของฟุ่มเฟือย แต่โดยหลักปรัชญาที่แท้จริงของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีความหมายและสิ่งที่น่าสนใจใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ อีกมากมาย ได้แก่ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้รู้จักรากเหง้าความเป็นมาของวัฒนธรรมประเพณีไทย ให้คงอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล การเป็นหนี้หรือการกู้ยืมเงินอย่างพอประมาณเพื่อนำมาใช้ลงทุนให้เกิดประโยชน์ เป็นส่วนหนึ่งตามหลักปรัชญาเช่นกัน นอกจากนี้ผลจากการสำรวจการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชน ส่วนใหญ่นำไปใช้ในด้านการศึกษา การรู้จักอดออม การรู้จักประหยัดใช้เงินอย่างรู้ค่า ไม่ใช้ของฟุ่มเฟือย พอใจในสิ่งที่ตนเองมี ในด้านการรับรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่รับรู้มานานผ่านสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ โดยมีการรับรู้แตกต่างกันตามสถานภาพ กล่าวคือ กลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี การศึกษาระดับประถม อาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงถึงวิธีการที่จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้หรือนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เพราะกลุ่มตัวอย่างยังไม่มีความรู้มากพอ ไม่ได้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และยังมีความเข้าใจว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้กับภาคเกษตรเท่านั้น และจากการศึกษายังพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความละเอียดอ่อน การทำความเข้าใจต้องใช้เวลาและต้องใช้การนำเสนอให้รับรู้โดยวิธีการยกตัวอย่างการนำประสบการณ์มาถ่ายทอดผ่านสื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม มีการนำเสนอที่มีตัวตนสัมผัสได้ และสามารถเห็นภาพที่ชัดเจนในการนำหลักปรัชญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การที่จะทำให้ทุกคนเข้าใจจึงต้องปลูกฝังและหมั่นให้ความรู้กับเยาวชน ชุมชน หรือคนในระดับรากหญ้าเป็นสำคัญ (ที่มา <http://www.ryt9.com/s/ncsd/18644> เข้าถึงข้อมูลวันที่ 17 สิงหาคม 2554)

นอกจากนั้นในปี 2554 ผลจากการสำรวจสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับการสำรวจการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

และขับเคลื่อนในระดับองค์กร/กลุ่ม/ศูนย์/สถานศึกษา พบว่าปัญหาอุปสรรคขององค์กรและกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้สรุปได้ดังนี้

ลำดับที่	ประเด็นปัญหา	ร้อยละ
1	สมาชิก/คนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประยุกต์ใช้	20.05
2	ทัศนคติ ค่านิยมของประชาชนและบุคลากรที่ยังไม่เชื่อมั่น ยอมรับ	12.64
3	ขาดเงินทุน งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน	12.36
4	การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอ ขัดแย้ง ไม่เกื้อหนุน ไม่จริงจัง	9.07
5	ขาดปัจจัยการผลิต	8.24
6	ขาดแหล่งน้ำ ทรัพยากร ภัยธรรมชาติ	7.14
7	ความต่อเนื่อง การขยายผล และการขับเคลื่อนสู่ภายนอกองค์กร/กลุ่มทำได้น้อย	6.87
8	ตลาด คู่แข่งขัน ต้นทุนสูง	4.40
9	ปัญหาด้านสถานที่	3.57
10	การมีส่วนร่วม	3.57
11	ปัญหาหนี้สิน การใช้จ่าย	3.02
12	ปัญหาด้านสังคม เด็ก เยาวชน ยาเสพติด คุณธรรม	2.75
13	ปัญหาผู้นำ	2.20
14	ขาดความรู้	1.92
15	การประชาสัมพันธ์	1.10
16	การบริหารจัดการ	1.10
	รวม	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2554

(ที่มา <http://www.nesdb.go.th> เข้าถึงข้อมูลวันที่ 17 สิงหาคม 2554)

ผลจากการสำรวจอาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงถึงวิธีการที่จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้หรือนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันเนื่องจากยังไม่มีความรู้มากพอ และไม่ได้มีการศึกษาอย่างถูกต้องแถมจากการศึกษาในบางพื้นที่พบว่าประชาชนที่มีระดับความรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนตามแนวทาง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สูงนั้นจะเป็นผู้ที่มีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าประชาชนที่มีระดับความรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่ำกว่า นอกจากนั้นประชาชนที่มีระดับความรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นผู้ที่มีการออมที่ดีกว่า และผู้ที่มีการออมจะมีค่าคะแนนคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าผู้ที่ไม่มีการออม (ชุมพลภัทร์ กงชนजारอนันต์ : 2552 หน้า 89-91) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยยังมีค่านิยมทางวัตถุเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมทุกระดับเป็นสังคมบริโภคนิยมที่มุ่งพยายามต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุเพื่อสนองตอบความต้องการของตนและครอบครัว ส่งผลให้เกิดการนำพาตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์การแข่งขัน การเอารัดเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัว การละเมิดกฎระเบียบของสังคม และในที่สุดเมื่อสถานการณ์ขยายตัวในวงกว้างมากขึ้นจึงกลายเป็นความวิกฤติทางสังคม กระทั่งรวมภาคไทยในฐานะเป็นกระทรวงรับผิดชอบหลัก จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพคน เพื่อนำสังคมไทยไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านหรือชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงกำหนดนโยบายให้จังหวัด อำเภอ และหมู่บ้านในการปรับกระบวนการพัฒนาในทิศทางที่พึ่งตนเองและมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบองค์รวม

จังหวัดเชียงใหม่เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยในการขับเคลื่อนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ระดับชุมชน และนโยบายการบริหารราชการของหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ที่มุ่งสร้างความมั่นคงยั่งยืนภายใต้กรอบแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ที่มา : <http://www.chiangmai.go.th/newweb/main/> เข้าถึงข้อมูลวันที่ 17 สิงหาคม 2554) ได้ทำการมอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชนดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรณรงค์ส่งเสริมให้ทุกอำเภอดำเนินการและขยายผลให้เป็นรูปธรรมชัดเจนรวมทั้งขยายขอบเขตให้กว้างขวางมากขึ้นในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของประชาชนในระดับตำบลและหมู่บ้าน

เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยและจังหวัด ฯ ในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการบริหารรวมทั้งการขับเคลื่อนสู่ประชาชน โดยร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมให้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยการกำหนดแผนงานและโครงการต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรชุมชนยั่งยืน โดยส่งเสริมให้มีการพึ่งตนเอง ประกอบอาชีพเสริม ส่งเสริมการออมทรัพย์ จึงทำให้เกิดกลุ่มอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเองหลายกลุ่ม เพื่อสร้างรายได้เสริมในครัวเรือน เนื่องจากรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของคนในพื้นที่ยังไม่สูงมากนัก โดยข้อมูลในปี 2549 และปี 2550 คือ 49,058.00 บาท และ 56,040.00 บาท ตามลำดับ (ข้อมูล : จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2548-2549) นอกจากนี้สำนักงานพัฒนาชุมชนและเทศบาลตำบลหนองป่าครั่งยังส่งเสริมการลดรายจ่ายด้วยการปลูกพืชผักสวนครัว และการบันทึกบันชีครัวเรือน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์คุณพุทธรักษา สารุทรัพย์ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง พบว่าผลการดำเนินการที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจเนื่องจากมีครัวเรือนเพียงส่วนน้อยประมาณ 50 ครัวเรือน (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นางพุทธรักษา สารุทรัพย์ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง วันที่ 19 เมษายน 2554)

โครงการการสำรวจความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจอย่างถูกต้องถึงระดับความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของชุมชน เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลกับระดับความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบระดับความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง
2. สามารถพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง
3. สามารถพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการการเงินในครัวเรือนโดยการจัดการรายจ่ายเพิ่มรายได้ครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำความรู้ต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงหลักการ 3 ประการ ได้แก่ 1. ความพอประมาณ 2. ความมีเหตุผล 3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงที่ที่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม ตลอดจนต้องเป็นคนดี มีความอดทน พากเพียร

ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง หมายถึง ประชาชนที่เป็นตัวแทนครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง

ระยะเวลาทำการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน นับตั้งแต่ได้รับอนุมัติโครงการ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2554 ถึง วันที่ 9 พฤศจิกายน 2555 โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังตาราง

การดำเนินงาน	เดือนพฤศจิกายน 2554 - พฤศจิกายน 2555											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. การเตรียมความพร้อมทีมวิจัย												
2. การประสานงานในพื้นที่ เพื่อเตรียมเครื่องมือการวิจัย การออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ชัดเจน												
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล												
4. การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม												
5. การจัดทำรายงานสรุป												